

Rila Monastery Nature Park

The following authors contributed to this book:

Prof. Anatoly Hubanchev
Maria Karazlateva
Dimitrina Boteva
Peter Hetz

Edited by:

Svetlana Aladjem

Consultants:

Dimitar Peev
Petar Yankov
Steven Dennison

Graphic design:

Prof. Mihail Enev

English translation:

Boyan Damyanov

Language edition:

Shelley Baruh
John Aurbakken

Photographs:

Boyan Petrov
Hristo Sabev
Mihail Enev
Mihail Mihailov
Mladen Katrandjiev
Petar Frantz
Piotr Shpakovski
Raicho Ganchev
Valeri Georgiev
And archive BSPB

Used on page 10 is a detail of art work by Tzanko Lavrenov, 1935, owned by The Faculty of Theology St. Clement Ohridski, Sofia University

Covers:

Front – photographs of Michail Enev and Hristo Sabev
Back – Rila Monastery, by Vassil Zahariev, 1935

This publication was made possible by the United States Agency for International Development (USAID) and its program of support to the Republic of Bulgaria, under terms of Contract No. LAG-I-00-99-00013-00, Task Order 812

The opinions expressed herein are those of the authors and do not necessarily reflect the views of USAID.

For more information please contact:

Associates in Rural Development, (ARD), Inc., USA, and its Biodiversity Conservation and Economic Growth Project II in Bulgaria: www.ardinc.com

When I, the humble and sinful John, first came to this here Rila wilderness, I found in it not a soul but just wild beasts and pathless forests. So I settled alone among the beasts with neither food to sate me nor shelter to keep me warm. The sky was my roof, the bare earth my bed, grasses and roots my daily meal. Yet God, the kind and forgiving... awarded my deprivation with plenty...

From St. John's testament

The Rila Monastery Nature Park Booklet

Religion

Rila Monastery is to Bulgarians what Ankor Wat, Mecca and Jerusalem are to other religions of the world - a sacred place for meditation, prayer and worship. It is the foremost Bulgarian shrine and part of the Bulgarian national psyche. It is a temple of spirituality tucked away in some of Bulgaria's most magnificent mountains. More than a thousand years ago, a common man sought refuge and spirituality among these mountains and became a great saint for all Bulgarians. The mountains gave him their name, and he shared with the mountains his newfound sanctity.

For over ten centuries the Saint of Rila has shone like a beacon of unshakable faith in God and His Holy Church. He is an example of self-sacrifice and of God's love for Man. He is a sign of bright hope for the victory of the human spirit over ignorance and depravity. The founding father and patriarch of Bulgarian monasticism, St. John of Rila, is the elder statesman and mentor of the Bulgarian Orthodox Church. It was hardly accidental that he chose these mountains to be his sanctuary. Nor is it accidental that all the monks' cells in the Monastery look out towards the mountains. Communion with nature is deep; it is part of the monastic life and a means to spiritual purification and ascension. By contemplating the miracles of nature, the monks see the beauty of creation as a living, breathing icon. The diversity and wonder of the Rila Mountains' plants, animals and landscape are to them signs of the invisible presence of the Creator. Secluded amid the forests and meadows, men and women of the Church give themselves to meditation and free themselves to seek salvation in the challenge of spiritual and moral perfection.

As a mainstay of the Bulgarian people's national identity and self-awareness, it seems like forever that the Monastery has been a stronghold of Bulgarian Orthodox faith, worship, language and literature. It has preserved supreme values of the Bulgarian spirit, and remains a center of religious education. Since the early disciples and followers of St. John there has been a school at Rila Monastery. The Monastery has been home to a long-standing literary and educational tradition. Numerous outstanding past and present religious and secular educators, church figures, and social leaders have been inspired by this tradition. Most notably, it motivated influential leaders of the Bulgarian National Revival. Disciples and followers of St. John of Rila- including the eminent Theodosy of Turnovo, Romil of Vidin, and the Holy Patriarch, Euthimy of Turnovo- in turn also became founders of new centers of enlightenment and education.

The light of education and spiritual awakening that emanated from these folds of the Rila Mountains has illuminated the entire country. Monk Paissy of Hilendar, the author of the first written history of Bulgaria, was an alumnus of Rila Monastery. During the National Revival, the Monastery opened a number of new cloisters and nunneries, each with their own spiritual leader helping to establish the first Bulgarian schools ever instituted in dozens of towns and villages throughout the country.

The spirit of the Rila hermit lives to this day in this holy place. The Monastery and its environs are an inexhaustible source of spiritual purification and national pride, including

a celebrated school of music and singing. Thousands of pilgrims flock every year to bow their heads and pray before the casket containing the blessed mortal remains of St. John of Rila. Each according to their faith, and in the presence of the Saint, receives from God consolation in their grief, healing for their illness, and a blessing for good health and prosperity.

The Monastery is an important destination for all Orthodox Christians. Over half a million people from around the world visit each year attracted by a unity of spirit, majestic natural scenery, clean air, peace, and quiet. Every visitor to the Monastery is also a visitor to its mountains and forests, breathing in the holiness of this place. They listen carefully for the soul-saving call of the Rila hermit and stand awed by the magnificent natural beauty that enshrines this most significant Bulgarian wonder.

Culture and History

The Holy Monastery of Rila is an ultimate expression of the Bulgarian genius in matters of the spirit, culture, architecture, construction, icon painting and woodcarving. Nowhere else in the country can a better fusion of these elements be found. The magnificent scenery – the looming mountain peaks, the rivers and brisk streams, the luxuriant vegetation – provides a suitable backdrop to this architectural record that spans the ages. The harmonious shapes and vivid colors of nature inspired the ancient masters to create an exquisite example of architectural beauty. Over the years, the Monastery and Nature have blended into an organic whole. The forests provided the mighty beams and girders for the Monastery's structure. Nearby rock cliffs became foundation stones. The icy, crystal-clear waters of the river quenched the monks' thirsts and kept them alive throughout even the longest of sieges. Even snowstorms and drifts provided a natural defense stronger than any fortress wall. The mountains themselves have been the most reliable guardians, preserving the Monastery through centuries of adversity.

Architects and master-builders have immortalized themselves working at the Monastery and traces of their efforts from several periods of construction can be seen there. The earliest surviving structures of the Monastery are the tower of Sevast (Lord) Hrelyo and the adjoining church of the Holy Virgin of Ossenovitza. Construction of both of these began in 1335 and they have survived through the centuries to become the nucleus of the present-day Monastery compound. Its residential quarters are done in the traditional Byzantine style, with stone arcades and the traditional two-tone masonry. At the same time, there are noticeable inclusions from traditional Bulgarian wood-frame house architecture. The wings contain the monks' cells, visitors' lodgings, the kitchen, the library, the abbot's quarters and the VIP rooms used by visiting dignitaries. The naturally air-conditioned, temperate cellars within the limestone foundations serve as pantries, larders and wine cellars. Everyday, religious services were carried out in specially built chapels in the east and west wings that are distinguished by filigreed crosses on their domes.

The cycle of rebuilding and renewing the Monastery following disasters, both natural and man-made, has more than once been a matter of national pride and survival. Its significance has always helped the monastery to attract funds and voluntary contributions from all corners of the country. In the mid-15th century in particular, while under the rule of the Ottoman Empire following the fall of the Second Bulgarian Kingdom, the fame of the Monastery spread incredibly fast. It became an incubator for some of the most progressive national, cultural and historical processes of the time. Each swell in Bulgarian national consciousness enriched the Monastery and endowed it with new, and now priceless, relics. In the course of the 18th and 19th centuries, the Monastery was fully restored to its present glory.

The Monastery library contains a wealth of rare medieval manuscripts. Included among these are 4,000 pages of the hand-written, 10th century books of Vladislav the Grammarian. The library also holds illuminated manuscripts from the 12th through 14th centuries, the Glagolitic sheets, as well as the chronicles of Neophit Riletz on the 'Great Rila Wilderness'. The Monastery, birthplace of the earliest graphic reproductions in Bulgaria, houses a collection of 18th and 19th century lithographs. Another of its treasures is a collection of wooden crosses containing exquisite miniature woodcarvings that were

once used as bishop's throne ornaments. Most famous among these is a woodcarving masterpiece of miniature figures by Monk Raphael completed in 1802 after 12 years of fastidious work.

Anyone who has visited the lands around Rila Monastery can ask himself or herself: "In what way is this place different from any other mountainous region in Bulgaria? Was the Monastery founded and built here due to the special attraction of this setting, or does the setting owe its unique quality to the presence of the Monastery?" For more than ten centuries, this harmonious combination of nature, culture and spirituality has attracted pilgrims, travelers, explorers, art connoisseurs, and nature-lovers alike. Every dignitary visiting this country- be they kings, queens, presidents or prime ministers- invariably pays homage to the Monastery.

One such visit in the spring of 2002 left an indelible impression on Pope John Paul II. Almost a year later, during a conversation in a private audience at the Vatican, the Pope revealed to the Prime Minister of Bulgaria that one of his most treasured memories of Bulgaria was that of the Monastery and of the ancient forests on the road leading to it.

After independence from the Ottoman Empire, in a more recent era of Bulgaria's history, there was an ugly period when the forests were destroyed and their harmony with the Monastery crippled. Starting in the year 1902, all coniferous trees with a diameter of 30 centimeters or more were cut down. Enormous quantities of timber slid down the steep slopes, and the lush greenery blanketing the mountain was disrupted while topsoil was destroyed. The "Balabanov Concession" has gone down in history as the worst example of rapacious forestry in Bulgaria. Following the expiration of the contract, the weather-beaten walls of the Monastery stood amid a wasteland of maimed forest. Fortunately, the healing powers of God and Nature have helped the landscape recover from these wounds and once again the forests are providing a healthy protective mantle on the slopes of the mountain.

For many centuries the lands around the Holy Monastery of Rila were protected by the special status accorded them by the edicts of Bulgarian Kings, which were later followed by those of Turkish Sultans. This special protection helped spare the area's forests, clear waters and wildlife from depletion. This exceptional setting provides an exquisite harmony between cultural and religious relics on the one hand, and well-preserved natural scenery on the other. Separately they are a great treasure; together they inspire respect, awe and humility, while illustrating the immortality of the Bulgarian spirit.

In 1966, in the spirit of conservation and respect, the forests around the Monastery were placed under protected status. In 1983, the Monastery was included in UNESCO's List of World Cultural Heritage Sites, placing it in a select group of international treasures since there are fewer than 200 sites on this list worldwide. In 1986, the area was expanded and designated as the Rila Monastery Forest Reserve, and in 1992, extensive areas around the Reserve were declared a National Park. Rila National Park was created to protect and preserve the highest parts of the Rila Mountains, which are the areas richest in biodiversity.

Most recently in the year 2000, the Bulgarian Parliament adopted a special order establishing Rila Monastery Nature Park to allow for restitution of Church properties and

the reinstatement of the Orthodox Church and Rila Monastery as the property landowners. Most of the lands in the new Nature Park have been the property of the Bulgarian Orthodox Church since time immemorial. These are the same lands that Bulgarians have always guarded as zealously as they have statehood and national boundaries.

The Park

Rila Monastery Nature Park covers 25,020 hectares of forests and high-mountain meadows laced with lofty peaks, lakes, and awe-inspiring landscapes in the heart of the Rila Mountains. At its core is located the Holy Monastery of Rila. The territory of Rila National Park surrounds Rila Monastery Nature Park on three sides, and together these form a single important ecological entity. Some of the largest rivers in Bulgaria have their sources in this area, and scores of lakes, streams and rivers recall the Thracian name for water, which is “rioula”, from where the name “rila” originated.

The territory of the Nature Park is synonymous with spiritual purification, pristine nature, clean air, peace, and quiet. Visitors are drawn by the unity of all of these qualities, which is evidenced by the fact that almost anyone who comes to visit the Monastery also ventures into the forest and onto the slopes of the mountains. At least half a million visitors from all over the world come here every year and almost every adult Bulgarian has visited at least twice in his or her lifetime. Today, ten centuries later, pilgrims to this holy place are still rewarded with renewed spiritual and natural energy.

This natural landscape -with its religious significance, its cultural heritage and its new park- combines the special interests and responsibilities of diverse religious and state institutions, as well as those of non-governmental organizations and local communities, and those of visiting pilgrims and tourists coming from near and far. Regional and local governmental agencies are expected to work with the Church landowner to preserve the area’s cultural monuments, its natural resources (flora and fauna, water and air) and its infrastructure of roads, paths, and dams.

Natural Wealth

Rila Monastery Nature Park occupies a mere one-quarter of one percent of the country's territory, but almost half of all plant species and about a third of all vertebrate species in Bulgaria can be found here. The area of the Park may appear small, yet in terms of the number of rare and protected wildlife species that can be seen there, Rila Monastery Nature Park is superior to any other single piece of land in the entire country.

Together Rila Monastery Nature Park and its neighbor Rila National Park form two large, inseparably linked protected areas. They constitute one of the most valuable pieces of natural heritage in the country.

Rila Monastery Nature Park's lands also provide a natural source for genetic information dating back to the Ice Age. This natural repository is a gene pool that can assist in the reconstitution of disturbed ecosystems and serve as the source for the reintroduction of plants and animals to other sites. It can also serve as a model location for scientific field research and other educational activities. Incredibly, over 110 plant species in the territory of the Nature Park are survivors of past geological ages. These species have sustained very few visible alterations as a result of changing environmental circumstances. This makes the Park one of the most valuable territories in the Balkan Peninsula for the conservation of relict flora.

The wealth of wildlife in the Park has no equal in Bulgaria or Europe. It is home to some extremely rare wildlife species that are threatened with extinction both on a European and on a global scale. These include: The imperial eagle and the black vulture; the dormouse, otters, moles, and brown squirrels; and the wolf.

Rila Monastery Nature Park also preserves significant portions of the nation's populations of high conservation significance wildlife species, such as the Dalmatian eagle, the mountain grouse, and the Balkan chamois. Without such sanctuaries, many of these species would now be extinct as a result of human environmental exploitation. Further, recent studies yielded four new types of natural habitats not described in European habitats classifications.

Over 100 plants of extremely high conservation significance can also be encountered in the Park, and it is home to 90 plant and 6 animal species that can only be found here and in a few other isolated spots throughout the Balkan Peninsula. Its territory is of critical importance for preserving endemic species such as the Rila cowslip, the Rila rhubarb, St. John's chamomile, southern white-backed woodpeckers, and Balkan larks.

With the average age of their trees being 100 years- compared with 45 years in the rest of Bulgaria- Rila Monastery Nature Park's forests are also among the oldest forests in the country. What's more, the Park's forests are almost entirely natural, and there are even some individual trees that are as old as 300 years! The oldest and most valuable forests in the Park's territory are located within the Rila Monastery Forest Reserve. With an average age of 160 years overall, the reserve comprises some tracts of Macedonian pine and beech forest where trees average over 200 years of age! The Nature Park is also the only place on Earth where forest massifs of Rila oaks and King Boris' firs are located, and it is the home of the oldest pristine Macedonian pine forests in the world.

Rila Monastery Nature Park is the highest water-yielding watershed in Bulgaria, and it is the most significant freshwater source for parts of the Thracian Plain as well as the country's southwestern region. Owing to the favorable climate and the special conservation regime accorded to the Park's forests and dwarf-pine zones, the area's water resources and outflow are highly dependable. Twenty-eight lakes- including Bulgaria's largest high-mountain lake, Smradlivoto (Stinky) Lake- are scattered throughout the territory, most of them having formed as a result of glacial activities.

With 203 species of medicinal plants growing in its boundaries, Rila Monastery Nature Park has a store of herbs for every pain. Many of these plants are used in the production of medicines for treating heart ailments, neuroses and dyspepsia, while others are used for general strengthening and invigoration of the human system.

Also growing in the Park are 28 species of edible mushrooms. The most popular of these- the edible boletus, the field mushroom, and slippery jack -- are especially tasty and of high commercial value. Every summer and fall, to the benefit of local gatherers, the Park yields an abundance of wild nuts and berries such as hazelnuts, bilberries, raspberries, briars, hawthorns, and blackberries.

A Vision

Rila Monastery Nature Park provides sanctuary to a great diversity of wildlife species and their habitats that, taken all together, constitute the natural setting for Rila Monastery. To this day, the majestic scenery is an unparalleled complement to the religious and spiritually uplifting power of the Monastery. It is hardly accidental that the Park and the Monastery share the same name; the former being a shrine created by God and the latter erected by humans in praise of His name.

Rila Monastery is part of the world's cultural heritage. Therefore, all entities with a stake in its future, whether Bulgarian or foreign, are called upon to share a common vision for the future of the Monastery and its natural setting.

The Government of Bulgaria and the Bulgarian Orthodox Church embarked on the development of a management vision for the territory. They are developing a set of goals for Rila Monastery Nature Park. These goals are perennial and will not change over time. They were selected while taking into account both the significance of the Holy Sites and their surrounding lands to the Bulgarian Orthodox Church and their importance to the honor of the Bulgarian people. The goals also acknowledged the importance of the territory to the international community, and they are attuned to Bulgaria's and the world community's commitment and responsibility towards maintaining the Monastery as a site on UNESCO's World Cultural Heritage List.

The Park is designated a protected area primarily to preserve the Monastery and its Holy Sites as a center of Eastern Orthodox faith. Thus, the first goal of the Nature Park's management vision is dedicated to the preservation of the faith and the protection of the architectural, archaeological and cultural assets within the territory.

The second goal aims to preserve the harmonious blend between nature, culture, history and religion. Therefore, in addition to the preservation of the faith and its earthly manifestations, future management must also include the preservation of the natural forest ecosystems and the unique stands of King Boris' firs and Rila oaks. Achieving this goal also helps to conserve sub-alpine and alpine meadows, rocky habitats, and the diverse lake and riverine ecosystems and habitats.

Rila Monastery Nature Park is rich in water resources. As noted earlier, the territory is a virtual "water tower" for the region and the country. Maintaining the natural vegetative cover helps to conserve these resources and mitigates the risk of flooding to downstream communities. Therefore, the vision for water use should only allow use in ways and quantities that do not jeopardize the condition of natural ecosystems.

Next, the vision also provides a plan for sustainable forestry practices whose success it is hoped will serve as a model for private forest management throughout the world. Forestry will be undertaken so as not to interfere with the other goals of the Park and in a manner shown to conserve biodiversity. Great care will be taken to protect the natural state and biological potential of fish stocks, fruit bearing trees and plants, mushrooms and medicinal plants, as well as mountain pastures and meadows. Successful achievement of

this management vision will mean that harvests of these renewable resources will be sustainable.

Rila Monastery Nature Park is one of the only places in Bulgaria where many forms of tourism can be combined in harmony. Under the management vision priority will be given to those types of tourism that do not compromise the environmental and spiritual significance of the area while providing sustainable flows of income. New, modern tourist facilities can be built to blend with the Park's landscape. Examples include a visitors' information center, a small eco-hotel, specially designated places for viewing wild animals, and picnic grounds. While generating extra income for the landowners, any new structures built within the Park's boundaries will need to be attractive to pilgrims and tourists alike and will have to improve the visitors' experience. Further, the revenues will not only help support and develop the Monastery; they will at the same time contribute to mitigating any harmful effects to the environment.

To establish itself as a world-class tourist destination, Rila Monastery Nature Park will need to use state-of-the-art information and educational tools to highlight the Park's cultural, natural and religious heritage. Benefiting from the well-presented tourist information, visitors will then feel safer in the mountains, they will be better able to acquire greater knowledge, and they will enjoy their stays more fully.

Maintaining the integrity of Rila Monastery and its namesake Park hinges on the involvement and support of their immediate neighbors. Rila Monastery Nature Park and Rila National Park together constitute an inseparable nature preserve. Plans involving any human activity within these two Parks should involve close coordination between them. It will be critically important that there be good faith interaction between the Church landowners, governmental agencies and institutions, visitors, the private sector, and local people. Relations between all these parties should be based on sound mutual awareness and the free flow of information between institutions, organizations and the local communities. To fulfill the vision there will need to be full respect for the interests, rights and responsibilities of the landowner and of all other stakeholders with an interest in the Park's lands.

The Management Plan

To help realize the vision for Rila Monastery Nature Park a Management Plan has been drafted for the property. This is a tool designed to guide investment, preservation, conservation, and sustainable use activities in the Park for a period of 10 years. The Park's first plan is being developed with the support of the United States Agency for International Development as part of its assistance program to promote conservation of biodiversity in Bulgaria while promoting local and national economic growth. This combination of conservation and growth is commonly referred to as sustainable development. The Management Plan will be used to guide the Nature Park management following a series of public hearings, its endorsement by an expert committee and final approval by the Council of Ministers of the Republic of Bulgaria.

One of the first steps in the process of developing this Plan was to gather all organizations and agencies with a vested interest in the future of the region so as to engage them in an orientation and planning exercise. This was followed by a rigorous

information gathering phase in which more than 1000 person-days were spent gathering enormous amounts of information on the Monastery and the natural resources and scenery around it. Never before has such a diverse wealth of scientific data regarding this area been collected or analyzed.

The Rila Monastery Nature Park Management Plan will serve as a guideline for coordinating the conservation of natural, spiritual, cultural and historical resources within the Park's boundaries. It will also guide the management of tourism, the use of natural resources, scientific research and monitoring, and activities pertinent to education and visitor information. The document consists of two main parts. The first contains a description of the natural, cultural and economic assets of the Park properties. The second describes the Park's attributes and their significance. Guided by the ideal goals mentioned in the vision, these descriptions are then applied to existing and potential, natural and man-made threats to those properties in order to outline and describe operational objectives for managing the Park's natural, cultural and historic assets.

Geographically, ecologically, and climatically the natural resources of Rila Monastery Nature Park are highly diverse. Efforts aimed at managing both activities within this area and the uses of its resources require separate analyses and approaches. A useful tool for accomplishing this and for realizing the goals for the land involved is to subdivide the area into different zones.

For the purposes of the Plan developed for Rila Monastery Nature Park seven different management zones were established according to specific conditions and the significance of each part of the territory as well as the management objectives. Within each of these zones, special directives describe what activities are allowed and what activities are not allowed. "Norms" for each zone are also established describing how and to what extent these directives can be applied. The directives and norms were established based on scientific information and analysis, on the Park's goals, and on existing practices.

For the purposes of reaching concrete operational objectives, The Management Plan elaborates a set of programs and projects that can be implemented to attain those operational objectives. These programs are grouped in topics corresponding to long-term goals and include the conservation of religious, cultural and historical heritage; the management of tourism; the management of natural landscapes and ecological niches, and several others. Additional details are set forth in individual programs that include projects and activities of a specific nature.

The top-priority programs and projects within the Management Plan are included in a three-year Action Plan. Their implementation as well as the implementation of the entire Management Plan, requires the cooperation and coordinated efforts of all interested parties. For Rila Monastery Nature Park, this includes the Bulgarian Orthodox Church as the principal landowner within the Park, and the governmental agencies and institutions responsible for the protection, conservation, and management of protected areas, including the nation's cultural and historical heritage sites.

Making the Plan a Reality

Having preserved priceless treasures over many centuries, this unique area deserves a secure future. In today's world this can only be made possible through the joint efforts and cooperation of institutions responsible for its protection, local communities, and anyone who is aware that nature and the spirit are mainstays of human existence. In the best interest of the public, the Government of Bulgaria and the Bulgarian Orthodox Church have initiated a dialog to engage in cooperation and coordination of activities for the protection and conservation of Rila Monastery Nature Park.

The responsibility for the protection and management of the Park's properties lies not just with the landowner- the Bulgarian Orthodox Church, or more specifically, the Rila Monastery- but with a host of governmental agencies and institutions. The future of the area rests on the technical and administrative expertise of all of these bodies. The Government of Bulgaria has proposed a Consultative and Coordinating Council to ensure activities between all interested parties are based on regular discussion, information sharing, and collaboration. At a minimum, the institutions with an interest in the activities and management of Rila Monastery Nature Park should include those listed below.

The Holy Synod of the Bulgarian Orthodox Church and Monastery, through Rila Monastery, is the principal owner of lands in the Park. As a religious body and as a landowner, the Church has rights and responsibilities with regards to the Monastery and the surrounding lands. These include matters of faith and cultural heritage, as well as issues related to the conservation and use of resources within the Park. The Church has a vested interest to assure that activities on this land conform to Orthodox norms, comply with the Law, and provide opportunities to generate income. The Management Plan for the Park and its future implementation must address these concerns.

The Directorate of Rila Monastery Nature Park (RMNP) is a regional body of the Ministry of Agriculture and Forests (MAF). The Directorate is a governmental agency assigned by law to coordinate and supervise activities pertinent to the implementation of the Management Plan for RMNP. It is responsible for activities that include visitor safety, maintenance of trails, public awareness and information, scientific research and education, and monitoring the use of natural resources. The goals and objectives of this territory necessitate close interaction between the Directorate and Rila Monastery regarding these matters.

The Regional Forestry Board, Kyustendil, is the regional arm of the Ministry of Agriculture and Forests responsible for organization, control and supervision of activities pertinent to the natural reproduction, use, and protection of forests and lands included within the forest estate on both private and state property.

The Regional Inspectorate for the Environment and Waters, Sofia – Pernik Branch, is the regional arm of the Ministry of the Environment and Waters (MOEW) that supervises enforcement of the law in regards to the protected areas in the Kyustendil Region within which RMNP is located. The Regional Inspectorate carries out its functions through on-site inspections and by ordering necessary actions as provided by law.

The Directorate of Rila National Park (DRNP) is another regional body directly subordinated to MOEW and is responsible for the management and protection of Rila National Park, a protected area that shares a 60-km common boundary with RMNP. Within the boundaries of the Nature Park itself, DRNP manages, supervises and protects the Rila Monastery Forest Reserve.

The National Institute for Monuments of Culture, on behalf of the Ministry of Culture, is responsible for the protection, conservation, restoration, and maintenance of sites and objects of cultural and historical importance within the Park.

Rila Municipality is the representative body for local self-governance. Acting through its Municipal Council: It regulates and sanctions all activities within the borders of the Municipality; it maintains security and public order; and it appoints the mayoral deputy for the Rila Monastery settlement unit that falls within the territory of the Nature Park.

The lands that comprise Rila Monastery Nature Park are recognized as being of paramount significance as they relate both to Bulgaria's and the world's cultural and natural heritage, and to Bulgaria's international standing. To secure and validate this significance, the active participation of all the above-listed institutions in a unified governance mechanism will help ensure maximum coordination and unity of action for the future preservation of the Park's assets and value. Such a mechanism will also help to maintain the Park's utility services and infrastructure, the management of waters and other natural resources, the development of tourism, ongoing scientific research and educational activities, and the provision of information for public awareness.

There are also others who have associated interests in the region and who may also have roles to play in present and future undertakings depending on the types of actions that are planned and the kinds of activities being undertaken. These include:

The National Energy Company – Dams & Cascades, Blagoevgrad, which uses, controls and supervises all water catchment and supply facilities in the watersheds of both the Rilska and Iliyana rivers.

The Bulgarian Academy of Sciences and other scientific institutions whose representatives in the academic community have performed the most detailed set of studies regarding the conservation significance of this region. They continue to be instrumental in monitoring the status and condition of all natural and cultural assets within the Park.

Non-governmental organizations (NGOs) have members with experience and expertise in biodiversity conservation, tourism development, and local self-governance. They can be counted on as major participants in implementing activities in RMNP as well as agents of public support and important resources for the exchange of information.

“Аз, смиреният и грешният Йоан, когато дойдох в тази Рилска пустиня , не намерих в нея човек, но само диви зверове и непроходими гори. Заселих се в нея сам със зверовете, без да имам нито храна, нито покров. Небето ми беше покрив, земята постеля, тревите храна. Обаче благият Бог, ...награди цялото мое лишение с изобилие...” *Из завета на св.Иван Рилски.*

Вярата

Рилският манастир е за българския народ най-скъпото място за молитва и поклонение. Той е българският храм-светиня, първенец по слава и достолепие, дом на българската духовност. Скътан е като райско място в пазвите на най-високата и величествена планина у нас. Бог е възвел в Рила велик всебългарски светец. Планината му е дала името си, а той ѝ е дал своята святост.

Повече от десет века Рилският светец сияе като пример за непоколебима вяра в Бога и Неговата света Църква, за жертвена любов към човека и светла надежда в победата на човешкия дух над покварата и невежеството. Родоначалник и образец на българското монашество, св. Иван Рилски е духовен отец и наставник в родната ни Църква за всички времена. Не случайно той избира точно това място за своя обител. Не случайно и килиите на всички монаси гледат към планината. Общението с природата е дълбока потребност за монашеското братство като начин за духовно пречистване и възвисяване към Бога. Монасите съзерцават природните чудеса и виждат ненакърнената красота на творението като жива природна икона. Разнообразието и очарованието на рилската природа с нейния растителен и животински свят са неръкотворни и разкриват пред тях следите на Твореца. Усамотени сред гори и поляни, те се отдават на размисъл, освобождават се от злото и греховните страсти в спасителния подвиг на духовно-нравственото съвършенство.

Столетия наред манастирът е твърдина на българската православна вяра, богослужение, език и книга, крепител на народното самосъзнание. Той съхранява достиженията на народния дух и става огнище на религиозно-просветна дейност. От незапомнени времена, още при приемниците на св. Иван Рилски, в светата обител е имало училище. Тук възниква рило-манастирска просветна и книжовна традиция, от която черпят опит видни народни будители, църковници и просветители. Ученици и следовници на светеца като преподобните Теодосий Търновски, Ромил Видински и св. патриарх Евтимий Търновски стават основатели на нови средища за всенародно просвещение.

Рилското сияние на просвещение и духовна пробуда озарява цялата страна. В това духовно средище се подготвя и авторът на първата българска писана история Паисий Хилендарски. Много изтъкнати възрожденски просветни дейци като св. Софроний Врачански, отците Неофит Бозвели и Неофит Рилски, ектарсите Антим и Йосиф са духовни рожби на манастира. През Възраждането светата обител открива нови метоси с просветени духовници, които създават първите български училища в десетки градове и села. Рилският манастир се е славил и с прочутата си музикално-певческа школа.

Духът на Рилския пустинник пребъдва в неговата света обител. И днес манастирът и неговите околности са място за духовно пречистване и неизчерпаем източник на национална гордост. Хиляди посетители се спират пред ковчега с нетленните чудотворни мощи на св. Иван Рилски. Всеки според вярата си получава от Бога по застъпничеството на светеца утеха в скърбите, изцеление и благословение за здраве и благополучие.

Манастирът е важно средище за всички православни християни. Над половин милион посетители от цял свят идват тук всяка година. Те са привлечени от единството на духовност, величествена природа, чист въздух, тишина и спокойствие. Всеки, който посещава манастира, отива и до планината, и в гората, вслушва се в спасителния зов на Рилския чудотворец. Поклонниците се чувстват като деца на чуден духовен отец и с възхищение съзерцават дивните природни красоти, приютили най-голямата българска светиня.

Паркът

През 2000 г. българският парламент взема решение да се обособи Природният парк “Рилски манастир”. По-голямата част от територията, включена в него, е изконна собственост на Българската православна църква. Това са горите и земите, които народът ни е бранил повече от границите и държавността си. Паркът е жив музей със съхранени видове от ледниковата епоха до наши дни. Срещат се повече редки и защитени растения и животни на единица площ, отколкото където и да е другаде в България.

Природният парк “Рилски манастир” обхваща 25 020 хектара гори, високопланински ливади, алпийски местности, богатство от релефни форми, високи върхове и вълнуващи пейзажи в сърцето на Рила. Територията му попада изцяло в община Рила. В центъра му се намира най-голямата българска светиня - Рилската света обител. Паркът е свързан в неделим природен комплекс с Националния парк “Рила”. Богат е с едни от най-пълноводните у нас реки, множество езера, водни скокове.

Природният парк е неизчерпаем източник на духовно пречистване и място за съприкосновение с величествена природа, чист въздух, тишина и спокойствие. Днес не по-малко от преди десет века се нуждаем от преклонение пред светините и от прилив на духовна енергия - всеки пълнолетен българин е бил тук поне два пъти през живота си.

В тази прочута **местност** са преплетени отговорностите и интересите на Българската православна църква и на множество държавни институции и неправителствени организации, на населението на района, на поклонниците и туристите. Регионални и местни държавни органи се грижат за горите, въздуха и водите, за културните паметници, за пътищата, язовирите и населените места. Частни предприемачи развиват туризъм, рибовъдство, горско стопанство, събиране и преработка на природни продукти, пчеларство.

Манастирът и Църквата имат водеща роля при взимането на решения за бъдещето на територията. При спазване на българското и международно природозащитно законодателство тук могат да бъдат приложени най-модерни форми за стопанисване на земите, горите и природните ресурси.

Природата/Природното богатство

Паркът заема само четвърт процент от територията на България, а в него се срещат почти половината от видовете растения и една трета от видовете гръбначни животни у нас. Територията може да е малка по площ, но по отношение на броя редки и защитени видове растения и животни тя превъзхожда всяко друго кътче в страната. Заедно с Националния парк “Рила”, Природният парк “Рилски манастир” съставлява единственият природен комплекс от две големи, свързани в неделимо цяло защитени територии в България. Взети заедно, те притежават едни от най-ценните природни богатства на страната, континента и света.

Паркът е естествено хранилище на генетичен материал от ледниковата епоха до наши дни и може да послужи като резервоар за възстановяване на нарушени природни системи, на растения и животни, както и като моделен обект за извършване на научни изследвания и образователни дейности. Сто и десет от растителните видове са се съхранили от минали геологични епохи и са съвсем слабо повлияни от измененията, настъпили през дългата история на Земята. Това прави Парка една от най-ценните територии за опазването на флората на Балканския полуостров.

Дивата природа, съхранена в Природния парк “Рилски манастир”, няма равна у нас и в Европа. Запазени са видове, които са застрашени от изчезване в световен и европейски мащаб – царски орел, картал, видра, сляпо куче, кафява катерица, сънливец, балканска дива коза, вълк. Растителните видове също са пощадени и тук се срещат повече от 100 много ценни от природозащитна гледна точка вида. При последните проучвания са описани четири нови типа местообитания, които още не са включени в Европейската класификация на местообитанията. Паркът съхранява значителни части от популациите у нас на природозащитно значими видове като далматински сокол, планински кеклик, дива коза. Без това убежище някои от тях могат лесно да изчезнат, тъй като са ценни ловни трофеи.

В Парка се срещат 90 вида растения и 6 вида животни, които могат да бъдат видени само тук и на отделни места на Балканския полуостров, като златиста кандилка, балканска камбанка, бяла мура, южен белогръб кълвач, балканска чучулига, балканска дива коза. Той е от изключително значение за предотвратяване на изчезването от лицето на планетата на местни (ендемични) видове както рилската иглика, рилския ревен, свети ивановото подрумиче.

Горите, в по-голямата си част естествени, покриват повече от половината от територията на Парка. Те са огромни пречистватели на въздуха и производители на кислород. Околومانастирските лесове са едни от най-старите в страната. Отделни дървесни екземпляри достигат до 300 години. Средната възраст на дърветата тук е около 100 години, докато за България тя е едва 45. Най-ценните стари гори тук се намират в резервата “Риломанастирска гора”. Средната им възраст е 160 години, като горите от мура и бук са на повече от 200. В Парка се намират едни от най-ценните в Европа и единствените в света масиви от цар борисова ела и рилски дъб. Съхранени са и най-старите в света, неповлияни от човешката дейност, гори от бяла мура.

С размера на годишния си воден отток на единица площ Природният парк “Рилски манастир” е зоната с най-висока водопроодуктивност в България и най-значимият източник на вода за Югозападна България и част от Тракийската

низина. Благодарение на защитния режим са запазени горите и клековият пояс, които поддържат водните запаси, осигуряват благоприятен климат и постепенен отток и предпазват от наводнения. На територията на парка има 28 езера, между които и най-голямото високопланинско езеро в България – Смардливото езеро.

Природният парк “Рилски манастир” съхранява билки за много болки. Тук виреят 203 вида лечебни растения. Повечето от тях се използват при производството на лекарства със сърдечноукрепващо, успокояващо, подпомагащо стомашната дейност, общоукрепващо и стимулиращо действие.

В Парка растат 38 вида ядливи гъби. Най-популярните от тях - манатарката, печурката и масловката - са с особено добри вкусови качества и висока търговска стойност.

Всяко лято и есен Паркът дарява туристите и местните хора с изобилие от диви горски плодове - черна боровинка, малина, шипка, глог, къпина, лешник.

Бъдещето

Природният парк “Рилски манастир” опазва разнообразни екосистеми, многообразие от растителни и животински видове и техните местообитания. Те са естествената среда на Рилския манастир. Св. Иван Рилски е избрал тази долина за свой подслон и място за общение с Бога и заради природното богатство. То и днес допълва духовното и религиозно въздействие на манастира. Паркът и манастирът имат общо име, защото единият е храм, сътворен от Бога, а другият е въздигнат във възхвала на Божието име.

Манастирът е част и от световното културно наследство. Всички български и международни организации, които се грижат за него, трябва да имат общо виждане за бъдещето на дивата природа и на светата обител. Целите на обявяване на Природния парк “Рилски манастир” са дългосрочни и неизменни във времето. Те са определени съобразно важността на обектите и земите за Българската православна църква, за българския народ и за международната общност. Съобразени са и с отговорността да поддържа манастира като обект на Организацията на обединените нации за образование, наука и култура (ЮНЕСКО). Съществуването на Парка ще спомогне да се опазят завинаги и да се развият манастирът и светите места около него като средище на православието, на духовната култура и образованието, както и да се съхранят архитектурните, археологическите и културните ценности.

Запазването на хармонията между култура, история, религия и природа е важно за бъдещето на територията. В пределите на Парка ще се опазват естествените екосистеми, горите, уникалните съобщества от рилски дъб и цар борисова ела. Ще се съхраняват субалпийските и алпийските ливади и пасища, скалните местообитания, разнообразието на езерни и речни екосистеми и местообитания, ще се запазят популациите на стотици растителни и животински видове с голямо природозащитно значение.

В Парка се опазват и ще се опазват ценни водни ресурси. Тяхното ползване е разрешено в количества и по начини, които не представляват заплаха за екосистемите. Ще бъде прилаган модел на устойчиво горско стопанство в подходящи участъци при съхраняване на биоразнообразието и без увреждане на другите природни ценности. Съхраняват се естественото състояние и биологичният потенциал на рибните ресурси, на находищата от лечебни растения, горски плодове и гъби, на пасищата и ливадите.

Виждането за бъдещето на Парка включва развитие на туризма. Това е единственото място в България, където могат да се съчетаят толкова много форми на туризъм и отдых – религиозен, екологичен, културен. В Парка ще бъдат прилагани тези от тях, които не вредят на природозащитната и духовна значимост на Рилския манастир и светите места, на културно-историческото наследство и природните дадености и същевременно създават условия за постоянни приходи. Ще бъдат изградени съвременни, вписани по подходящ начин в природната среда и атмосферата на манастира туристически обекти - посетителски център, малък еко-хотел, заслони, места за наблюдение на диви животни и за пикници, - които ще привлекат още повече поклонници и туристи. Допълнителните туристически услуги и обекти на територията могат да направят престоя тук по-удобен и приятен и да увеличат ползите за собствениците. Приходите ще допринесат за поддръжката и развитието на манастира и за намаляване на нежеланото въздействие върху дивата природа.

Посетителите ще бъдат в безопасност в планината, ще придобият повече познания и ще изпитат по-голямо удоволствие от пребиваването си сред природата, ако получават добре поднесена информация. Паркът ще се утвърди като световен туристически обект, като използва модерни информационни и образователни средства. Материалите ще представят културното, природното и религиозното наследство на Природния парк “Рилски манастир”, ще спомагат за духовното обогатяване на хората, за приобщаването им към православните ценности и опазването на природата, ще утвърждават манастира и Парка като научно и образователно средище по въпросите на православната вяра и природните науки.

Бъдещето на Парка и манастира зависи от съпричастността и подкрепата на техните съседи. Природният парк “Рилски манастир” и Националният парк “Рила” са неделим природен комплекс и управлението им трябва да става в тясна координация. Ключова роля в това отношение ще играят съвместната работа и добросъвестността на собствениците, управата на Природния парк, държавните органи, посетителите, частният сектор и местното население. Отношенията между тях трябва да почиват на добрата взаимна информираност и взаимодействието между институциите, организациите и местните общности. Необходимо е пълно зачитане на интересите, правата и отговорностите на собственика и на останалите заинтересовани институции и лица. Така Паркът ще стане важен елемент от планирането и развитието на Югозападния район за планиране на България.

Планът за управление

Като всяка част от територията на страната и Природният парк “Рилски манастир” има предназначение и функции, определени със закон. Функционирането му не е възможно без планиране на дейностите при съчетаване на очакванията на собствениците, на обществото и на ползвателите. Всички са заинтересовани да се запазят изключителните природни, духовни и културни ценности и същевременно те да носят приходи за Рилския манастир и Българската православна църква. В интерес на поклонниците и туристите е да имат възможност за досег с непреходното, за духовно и физическо укрепване, за безопасно и приятно прекарване. Всички тези цели ще се реализират само чрез прилагане на най-съвременните методи на планиране от доказани професионалисти и при непосредственото участие на всички заинтересовани страни.

Средството за постигане на всичко това е Планът за управление. Той регламентира и направлява вида, мястото, времето и последователността на дейностите, които следва и може да бъдат извършвани на цялата територия на Парка за десет години. Планът служи и за привличане на инвестиции. Съдържанието му се определя от наредба към Закона за защитените територии. Министерството на околната среда и водите (МОСВ) възлага изработването на всеки план за управление. Заданието на Плана за управление на Природния парк “Рилски манастир” е възложено от МОСВ и е съгласувано с Министерството на земеделието и горите. Планът се разработва с подкрепата на Американската агенция за международно развитие и влиза в сила след обществено обсъждане, разглеждане от експертен съвет и приемане от Министерския съвет. В процеса на създаването му бе използван огромен обем информация за манастира и природата около него. Никога досега не са събирани и анализирани комплексно толкова разнообразни по съдържание данни за тази територия.

Планът за управление ръководи опазването на природните, духовните, културните и историческите ценности, управлението на туризма и природните ресурси. Той регламентира и предоставянето на информация за Парка, образователните дейности, научните изследвания и мониторинга.

Документът се състои от две основни части. Първата включва описание на природните, културните и икономическите дадености на защитената територия, предвидените по закон предназначение и цели на обявяването ѝ, оценка на нейната значимост. Във втората са изложени идеалните цели на управление на територията или вижданията какво би трябвало да представлява тя и след столетия. В нея са описани заплахите, които възпрепятстват осъществяването на поставените идеални цели, и са определени конкретните оперативни цели на управление на територията - каква може да стане тя в бъдеще.

Природният парк “Рилски манастир” е разнороден. Всяка негова част има свой облик и стойност. Към отделните места в Парка трябва да има различен подход – не всичко, което е допустимо в населеното място, може да се извършва в манастира или резервата. Затова един от основните методи на Плана за управление е да определи зони на управление. Те са описани във втората част на Плана. Зоните са обособени според даденостите и значимостта на конкретната територия и според набелязаните идеални цели. За всяка зона Планът определя специални режими или какво се допуска в нея и какво – не. Определени са и норми - кога и по какъв начин да се извършват допустимите дейности. Това става въз основа на събраната научна информация и нейния анализ, целите на обявяване на парка и съществуващите практики. Режимите и нормите са подчинени на опазването на природните и духовни ценности на територията. В Природния парк “Рилски манастир” са обособени седем зони - Резерватна, Зона с висока консервационна значимост, Зона на светите места и културно-историческото наследство, Туристическа зона, Зона за природосъобразно ползване, Зона за устойчиво горско стопанство и Зона за техническа инфраструктура.

За постигането на конкретните оперативни цели в Плана за управление са описани програми и проекти. Програмите са групирани по теми, съответстващи на дългосрочните

цели: Опазване на религиозното и културно-историческото наследство, Опазване на природните компоненти, Управление на природните ресурси, Управление на туризма, Интерпретация и образование, Паркът в регионален контекст и изграждане на партньорства и Управление на парка и инфраструктура.

Отделните програми включват проекти, в които са предвидени и описани конкретни дейности. Извличането на природни ресурси например изисква по закон разработването и прилагането на устройствени проекти. Това важи както за дървесните, така и за недървесните природни ресурси.

Приоритетните програми и проекти са включени в тригодишен работен план. За неговото осъществяване, както и за цялостното изпълнение на Плана за управление, ще бъдат необходими съвместните координирани усилия на заинтересованите страни – Българската православна църква като собственик на земите в Парка и отговорните за опазването и управлението на защитените територии и националните културно-исторически богатства държавни институции.

Превръщането на Плана в реалност

Една уникална територия, пренесла безценни съкровища през вековете, заслужава сигурно бъдеще. В съвременния свят това е възможно само при сътрудничество между институциите, отговорни за опазване на територията, местните общности и всеки, който осъзнава, че духовността и природата са основа на човешкото съществуване. Правителството на Република България и Българската православна църква (БПЦ) поставиха началото на диалог за осигуряване на сътрудничество и координация на дейностите за опазването на Природния парк “Рилски манастир”, което е в интерес на цялата общественост.

Отговорности и роля в опазването и управлението на територията имат както собственикът на земята - Българската православна църква и в частност Рилският манастир, така и редица държавни институции. Предложено е създаването на Консултативно-координационен съвет, който да осъществява взаимодействието между тях. Необходими са сътрудничество и координация между следните институции:

Светия синод на БПЦ и Рилския манастир – основен собственик на земите в Парка. Като собственик БПЦ има права и отговорности по опазване и ползване на ресурсите в Парка. Особено важно е постигането на съответствие на извършваните в Парка дейности с християнските норми, законите и Плана за управление, както и оптималното реализиране на приходи за Църквата.

Дирекцията на Природния парк “Рилски манастир” – регионален орган на Министерството на земеделието и горите (МЗГ). Това е държавна институция, натоварена, съгласно изискванията на законите, с координирането на дейностите по изпълнението на Плана за управление на Природния парк. Отговаря за осигуряването на безопасността на посетителите, поддържането на пътеките, информирането на обществеността, научните и образователните дейности, мониторинга на използването на природните ресурси и др. Запазването на единството и постигането на целите на територията предполагат тясно взаимодействие между Рилския манастир и Дирекцията.

Регионалното управление по горите, гр. Кюстендил – регионален орган на МЗГ, който осъществява организацията, координацията и контрола на дейностите по възпроизводството, ползването и опазването на горите и земите в горския фонд върху държавни и частни земи.

Районната инспекция по опазване на околната среда и водите, София – отдел Перник - регионален орган на Министерството на околната среда и водите (МОСВ), който контролира прилагането на закона по отношение на защитените територии в Кюстендилска област, на територията на която се намира Природният парк “Рилски манастир”. Районната инспекция изпълнява своите функции чрез проверки, предписания и други предвидени по закон действия.

Дирекцията на Националния парк “Рила” (ДНП “Рила”) - регионален орган на пряко подчинение на МОСВ, отговорен за опазването и управлението на Националния парк, който обкръжава Природния парк “Рилски манастир” от север, изток и юг и има с него около 60 км обща граница. На територията на Природния парк “Рилски манастир” ДНП “Рила” управлява, контролира и охранява резервата “Риломанастирска гора”.

Националният институт за паметниците на културата – представител на Министерството на културата, отговорен за опазването, реставрацията и поддръжката на обектите на културно-историческото наследство в парка.

Общината на град Рила - представител на местното самоуправление. Органите на местното самоуправление в лицето на Общинския съвет регулират дейностите и санкционират нарушителите в района на общината, поддържат сигурността и обществения ред, назначават кметски наместник за населеното място Рилски манастир, попадащо в територията на Природния парк.

Предвид първостепенната важност на територията на Природния парк за българското и световното природно и културно наследство, както и за международния престиж на България, участието на всички изброени институции в единен механизъм за управление цели да осигури максимална координация на действията по опазване на ценностите на парка, комуналните услуги и инфраструктурата, управлението на водите и другите природни ресурси, развитието на туризма, изследователската и образователната дейност и информирането на обществеността.

Освен изброените институции роля и отговорности на територията на Природния парк “Рилски манастир” имат:

НЕК ЕАД “Язовири и каскади” – Благоевград - ползва и извършва контрол и надзор на съоръженията за улавяне и отвеждане на води във водосборите на реките Рилска и Илийна.

Българската академия на науките и други научни институти – представители на научната общност, които са извършили най-подробните изследвания на природозащитната значимост на територията. Те имат важна роля и за осъществяване на мониторинг на състоянието на природните и културни ценности в парка.

Неправителствените организации (НПО) – представителите на НПО с опит в опазването на биоразнообразието, развитието на туризма и местното самоуправление са важни участници в осъществяването на дейностите в Природния парк. Те са изразители на общественото мнение и фактор в обмена на информация.

За подпомагане на дейността на предложения Координационно-консултативен съвет, за решаване на евентуално възникнали проблеми, както и за осигуряване на средства по отделните проекти от Плана за управление се предлага създаването на Надзорен съвет. Той трябва да включва членове на Светия синод на Българската православна църква и висши представители на правителството. Надзорният съвет ще положи усилия за включване в състава си и на представители на международни организации, които да подкрепят бъдещото финансиране и защитата на територията като обект на световното природно и културно наследство.